

finuje se obligace naturální takto: »Naturales obligationes non eo solo aestimantur, si actio aliqua eorum nomine competit, verum etiam cum (L. 10 cit. místo »cum« »eo si«) soluta pecunia repeti non potest.« Obtíž tu působí slovo »eorum«, jež v textu Florentinském souhlasně na obou citovaných místech přichází, ač bychom očekávali na jeho místě slovo »earum« vzhledem k »obligationes« ve větě předcházející. Z toho soudí G, že uvedená místa nebyla přijata do kompilace v podobě nezměněné, nýbrž že v původním znění jednala o naturálních obligacích otroků, a že teprve kompilatoři slovo »servorum« nahradili všeobecnějším výrazem »eorum«. Pro tuto domněnku uvádí G. dále, že rčení »actio aliqua eorum nomine competit« užívalo se téměř výhradně o žalobách, jež z jednání otroků pánovi nebo proti němu se poskytovaly, což G. hojnými příklady z pramenů dokládá.

Vančura.

Leopold Wenger: *Zur Lehre von der actio iudicati*. Graz 1901, str. 270. Souhlasně s Eiselem (Abhandlungen zum römischen Civilprocess IV.) zastává W. proti Bekkerovi (Aktionen II. 174) náhled, že v processu s formulami mohla být exekuce zahájena toliko žalobou, actione iudicati, při níž však jenom v případech výjimečných došlo skutečně ke sporu in iudicio; obyčejně žalovaný doznal správnost rozsudkem uznaného nároku žalobcova, o nějž se žaloba tato opírala, načež ihned vydán byl proti němu dekret exekuční. Actio iudicati náležela k žalobám, pro něž platila zásada »infitiando lis crescit in duplum;« účinek tento nastával však dle W. jen, hájil-li se žalovaný excepčí peremptorní, ne však, domáhal-li se jen zmírnění kondemnačního obnosu dilatorní excepčí in id, quod debitor facere potest nebo duntaxat de peculio, pokud excepce tyto byly ještě proti actio iudicati připuštěny. V tom ohledu sdílí W. náhled Perniceův (Labeo II. 1 str. 261 a n.), jenž námítky ty nepokládá vůbec za pravé excepce co podmínky kondemnační, ale toliko za její omezení. Proti Perniceovi tvrdí však, že k tomuto účelu sloužila také exceptio doli, a uvádí pro svůj náhled L. 17 D. 24, 3, jež jedná o případu, v němž iudex z neznalosti práva (iuris ignorantia) odsoudil manžela ve sporu o věno in solidum, i praví se: »Neratius Sabinus doli exceptione eum uti oportere aiunt eaque tutum fore.« W. má za to, že manželi poskytuje se tu exceptio doli k provedení beneficia competentiae ještě proti žalobě iudikátní, a že tedy není správným tvrzení Perniceovo, že se excepce doli v této funkci. k provedení obran kondemnační zmírňujících, nikdy neužívalo. S výkladem W. nelze však souhlasiti, neboť slovo »eum« v místě citovaném nevztahuje se na »maritum«, nýbrž na »iudex«, a smysl místa toho jest, že iudex má exceptionem doli proti žalobě, kterou podal proti němu manžel dle ustanovení o »iudex qui litem suam fecit.« (Gaius v L. 6 D. 50, 13.)

Podav v odstavci III. a IV. přehledný nástin iudikátního sporu v řízení s formulami připojuje W. stručnou úvahu o změnách nastalých v řízení extra ordinem, tvrdě proti Eiselovi, že i v něm zahajovala se exekuce samostatnou žalobou, actione iudicati, ježto výraz ten přichází ještě v kompilaci Justiniánské, v níž také příklady sporů iudikátních se vyskytují. Tomu neodporuje, že žaloba měla pak formu jednoduchého návrhu (postulatio), neboť forma ta byla v řízení kogničním všeobecnou.

Vančura.

Dr. Wolfgang Stintzing: *Beiträge zur römischen Rechtsgeschichte: 1. Zur Geschichte der conditio und der actio certae pecuniae. 2. Über das possidere pro possessore*. Jena 1901, str. 130.

ad 1. Proti panujícímu náhledu snaží se St. dokázati, že actio certae creditae pecuniae nebyla zvláštním (nejstarším) druhem kondikcí, nýbrž že sloužila ve starší době k vymáhání pohledávek z nexa, když zákonem Poeteliovým byla svémocná ductio nexus odstraněna, a později též k vymáhání nároků ze stipulací a expensilací. Základem jejím bylo tedy creditum, základem kondikcí však repetere, t. j. vrácení bezdůvodného obohacení. Tyto žaloby hodily se pro mutuum, jež co pouhá obligatio re contracta nemohlo

býti jinak vymáháno, a bylo jich lze užiti též při neplatném creditum, byli-li obnos skutečně vyplacen. Actio certae creditae pecuniae lišila se od kondikcí nejen formou procesní, jež byla u ní sponsio et restipulatio tertiae partis, ale i v ohledu materiálním, neboť byla žalobou z poměru smluvního, jenž mohl sloužiti za základ pro právo zástavní a fideiussio, což původně při kondikci vzhledem k její povaze možným nebylo. Naproti tomu bylo dle St. zvláštností kondikcí iusiurandum necessarium, jež při actio certae creditae pecuniae připuštěno nebylo, ježto odporovalo přísnosti procesu per sponsionem. Procesní rozdíly mezi creditum a kondikcemi byly zmírněny však v době klassické, a již v Hadrianově ediktu zařadeny jsou obě žaloby v jediné rubrice »de rebus creditis,« právo Justinianské odstranilo pak i rozdíly materiální, sloučivši obě žaloby v žalobu jedinou.

ad 2. Pojmovou známku possessionis pro possessore spatřuje St. ve svémocném nabytí držby. Nejstarší zmínka o ní činí se při interdictum Quorum bonorum, jímž bonorum possessor mohl vymoci vydání všech věcí, jež měl zůstavitel v době smrti třeba jen v držbě nebo detenci. Interdictum směřovalo tedy proti každému, kdo si z pozůstalosti některou věc přisvojil bez rozdílu, činil-li nárok na dědictví (possessor pro herede) čili nic; v druhém případě byl possessorem pro possessore, při čemž nezáleželo na jeho bona nebo mala fides: i vlastník byl proti interdictu Quorum bonorum possessorem pro possessore, okkupoval-li svémocně věc, jež při smrti zůstavitelově byla v držbě nebo detenci tohoto. Důležitým byl dále rozdíl mezi possessorem pro herede a possessorem pro possessore při hereditatis petitio; neboť tvrdil-li žalovaný, že sám jest dědicem, mohl spor o dědictví vyřízen býti toliko v processu legisakčním per vindicationem et contravindicationem, nebo per sponsionem, vždy však jen před soudem centumvirálním, kdežto neopíral nárok svůj na věc právem dědickým, nýbrž namítal-li jen své ius possessionis, popíraje buď právo dědické odpůrcovo nebo příslušnost věci k pozůstalosti, pak mohl býti spor vyřízen i v processu s formulou petitorní před unus iudex. Ježto vzhledem k těmto různým účinkům účinkům bylo důležité zjistiti, zda žalovaný hodlá se ve sporu hájiti právem dědickým či jinak, má St. za to, že poskytovala se žalobci interrogatio in iure »utrum pro possessore an pro herede possideat,« na kterou poukazují prameny v L. 12, 13, D. 5, 3, c. 11, C. 3, 31, c. 12, C. Th. 11, 39. I v tomto případě byla otázka malae a bonae fidei pro podstatu possessionis pro possessore lhostejnou. Stejně jest tomu dle St., pokud se jedná o případy náležející mimo obor sporu dědického: vždy rozhodným bude pro pojem possessionis pro possessore toliko vitiosní, vadné nabytí držby bez ohledu na bona a mala fides a na causa possessionis. Tak zejména jest possessorem pro possessore, kdo koupil věc vědomě a furioso, deicient. ano i kupec, jenž zaplativ kupní cenu uvázal se svémocně v držbu koupené věci.

Vančura.

Církevní právo.

Concilium Tridentinum. Upozornujeme na veliký vědecký podnik německé společnosti *Goerresovy*, která uvázala se v nové vydání všech akt sboru Tridentského se týkajících (diariorum, actorum, epistolarum nova collectio). Roku 1901 vyšel ve Freiburgu u Herdera péčí Šebastiana *Merkle*-ho první velký svazek (lex. o str. CXXIX. a 931) pod názvem: Concilii Tridentini diariorum pars prima, obsahující vedle předmluvy a listu papeže Lva XIII. vydání schvalujícího cenná Prolegomena jednající hlavně 1. de monumentis c. T. ac maxime de diariis; 2. de Herculis Severoli vita et commentario; 3. de Angelo Massarello concilii secretario et diariorum actorumque scriptore. Otištěny pak Herculis Severoli de concilio Tridentino commentarius a I., II., III. diarium Angeli Massarelli de concilio Tridentino a téhož diarium IV. de concilio Bononiensi. Podobný index a doplňky ukončují svazek první. Pokračováno má býti co nejrychleji.

Henner.